עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פ"ה מהל' מכירה הל' ח ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף ב ועיין בכ"מ:

לו ג ד מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ט [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קלח]:

לז ה מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' א ופי"ג הל' ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף א:

לח ו מיי' שם פ"ג הל' ד והל' ה' סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלח סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יד כה

2 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד

◆

רבינו חננאל

במרוקא פי' מרוקא גרעינא של תמרה שמחליקין בה תפר הנייר. למיקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קמ"ל למיקנא ולא לאקנויי. רב פפא אמר במנא לאפוקי מטבע. דכשר לאפוקי איסורי הנאה. אבל מרוקא לא צריך דהא לית ביה מששא. הא דרב (א) ושמואל דחויות הן ורב נחמן ורב פפא תרויהו מודו במנא דקני. אסימון קונה את המטבע. מאי אסימון אמר רב מעות הניתנות סימן לבית המרחץ. פירוש מעות ידועות שרושם בהן שם בעליהן וכל עת שיכנס למרחץ נותן לבלן אחת מהן כדי שידע כמה פעמים נכנס ורחץ במרחץ ובאחרונה מוציא הבלן המעות הרעות הללו שניתנו לו בדרך סימן ומקבל כנגדן מעות יפות ונוטל הללו בעליהן. ומותבינן עליה אין מחללין מעשר שני על מעות הניתנות (ב) בסימן לבית המרחץ (מכלל דמחללין באסימון). ש"מ דאסימון אינו מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ. וכי תימא מפרש הוא והכי קתני אין מחללין על אסימון ומאי ניהו מעות הניתנות במרחץ והא לא תני הכי דתניא מחללין מעשר שני על אסימון דברי ר' דוסא וחכמים אומרים אין מחללין. ושוין שאין מחללין על המעות הניתנות בסימן למרחץ. אלא אמר ר' יוחנן מאי אסימון פולסא וחזו אסימון. ר' דוסא סבר לה כר' ישמעאל דאמר וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצרר. ואע"פ שאין עליו צורה מחללין עליו מעשר שני. המטלטלין קונין את המטבע ואין המטבע קונה

מרוקא. פירוש גרעיני תמרה שממליקין בהם את הקלף: **לאפוקי** מדלוי דאמר בכליו של מקנה. משמע דהלכה כרב ואמרינן נמי פרק השולח (גיטין דף לט: ושם ד"ה משום) גבי ההיא אמתא דאמר לה קני הא וקני נפשך אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה לא עשה ולא כלום דהוה ליה כליו של מקנה: **וכי תימא** פרושי קמפרש. ולא תגרוס וי"ו דועל מעות הניתנות במרחץ: **נשרפו** חטיך בעלייה. הקשה ריב"ן אמאי הפקיעו חכמים קנין מעות שהוא מדאורייתא ליתקנו שיצטרך שניהם מעות ומשיכה ותירץ אי משיכה לבדה לא מקנה יאמר לוקח למוכר נשרפו חטיך בעלייה(ג): **אי אמרת בשלמא** מעות קונות משום הכי מוכר הדר ביה ולא לוקח. פרש"י דטרח מוכר ומציל משום שיכול לחזור בו אם יוקירו ולוקח לא יחזור אם יוזלו וא"ת וכי תקנו משיכה בשביל שאינם מהוגנים דטרח ומציל לפי שאם יוקירו יחזור ויקבל עליו מי שפרע שלדיקים לא יחזרו לעולם אפילו אם יוקירו וי"ל דודאי לא תקנו אלא משום שאינם מהוגנים שיניחו פירות חבריהם לשרוף ור"ת מפרש דאם נשרפו יכול הלוקח לחזור אפילו לר' שמעון דלקמן (דף מט:) אמתניתין דר"ש אומר כל שהכסף בידו מייתי עובדא דההוא גברא דיהב זוזא אחמרא ובעו למנסבי' דבי פרזוק רופילא אמר רב חסדא כדרך שתקנו משיכה במוכרים כך תקנו בלקוחות משמע דאף לר"ש אית ליה דרב חסדא ואפי' מי שפרע ליכא כיון דאיכא הפסד לגמרי מדלא א"ל זיל קבל עלך מי שפרע כדאמר ר' יוחנן לרבי חייא בר יוסף דזבין מלחא ואייקר כו'(ה) ולכך טרח מוכר ומציל שלא יחזור בו לוקח ולא יעמוד אפילו במי שפרע ואפילו משום יוקרא וזולא יכול לחזור בו לוקח אף לר"ש כדמוכח פרק איזהו נשך (לקמן דף עד:) דקאמר כי קאמר ר"ש מוכר חוזר ולא לוקח בחד תרעא שעמד השער במקומו בתרי תרעי מי אמר לשם יודה דאף לוקח יכול לחזור דאי לא תימא הכי מי שפרע בלוקח לית ליה והא דקאמר בשמעתין דר"ש לית ליה דרב חסדא היינו היכא דלא הוזל ולא הוקר דלרבנן ורב חסדא שניהם חוזרים ולר"ש מוכר יכול לחזור בו מפני שהכסף בידו ולא לוקח:

אמר

במרוקא למקניא [א]לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קמ"ל למקניא ולא לקנויי ביה רב פפא אמר למעוטי מטבע ורב זביד ואיתימא רב אשי אמר [ב]למעוטי איסורי הנאה איכא דאמרי ביה אמר רב פפא למעוטי מטבע דכשר אמר רב זביד ואיתימא רב אשי למעוטי איסורי הנאה אבל [ס]מוריקא לא אצטריך: אסימון קונה את המטבע וכו': מאי אסימון אמר רב מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ מיתיבי [ס][ג]אין מחללין מעשר שני על אסימון (א) ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ מכלל דאסימון לאו מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ וכי תימא פרושי קמפרש והא לא תנא הכי [ג]מחללין מעשר שני על אסימון דברי רבי דוסא וחכמים אומרים אין מחללין ושוין שאין מחללין על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ אלא אמר רבי יוחנן מאי אסימון [י]פולסא ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי דוסא ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד רבי דוסא הא דאמרן רבי ישמעאל מאי היא דתניא [1]וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצרר ביד דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר [1]לרבות [ס]כל דבר שיש עליו צורה: כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו וכו': [ו]אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה סוף סוף מאן דשדא דליקה בעי שלומי אלא גזירה שמא תפול דליקה באונס אי מוקמת להו ברשותיה מסר נפשיה טרח ומציל ואי לא לא מסר נפשיה טרח ומציל ריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה מאי טעמא דריש לקיש אמר קרא [2]וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך [ח]דבר הנקנה מיד ליד ורבי יוחנן אמר מיד למעוטי קרקע דלית ביה אונאה וריש לקיש א"כ לכתוב קרא וכי תמכרו ממכר [ח]מיד עמיתך אל תונו או קנה למה לי שמע מינה למשיכה ור' יוחנן או קנה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [ט]וכי תמכרו ממכר אל תונו [י]אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תונו וריש לקיש תרתי גמר מיניה תנן [י]ר"ש אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה מוכר הוא דמצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה [*]אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי מוכר מצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה אלא אי אמרת מעות אינן קונות לוקח נמי ליהדר ביה אמר לך ריש לקיש אליבא דרבי שמעון לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לריש לקיש היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן אלא לרבי יוחנן מאי איכא בין ר"ש לרבנן איכא בינייהו דרב חסדא [י]דאמר רב חסדא כדרך [ל]שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות ר"ש לית ליה דרב חסדא רבנן אית להו דרב חסדא תנן אבל אמרו מי שפרע מדור המבול הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי קאי באבל אלא אי אמרת מעות אינן קונות אמאי קאי באבל משום דברים ובדברים מי קאי באבל והתניא

רבי

מרוקא. כלי העשוי מגללי בקר: **למקניא.** משמע לקנות בו ולא משמע להקנות בו אלמא כליו של קונה קאמר: **ביה.** משמע מיעוט בו ולא בדבר אחר: **לא אצטריך.** למימר דלא קני: **הניתנות בסימן.** הבלן מקבל סימנין מיד הנכנסין לרחוץ בבית המרחץ לדעת כמה הם ולפיהם יחם המים ויכין אלונטיאות ונותנין לו מעות פחותות ורעות בסימן: **פולסא.** מחוסר צורה וקורין לו פלדו"ן: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** מדאוקי לרבי ישמעאל דפליג על כל דבר שאין עליו צורה להתיר חילול עליו דאמר כר' דוסא אשמועינן רבי יוחנן דאסימון דר' דוסא דבר שאין עליו צורה הוא: **למעוטי קרקע מאונאה.** דאישתעי ביה קרא אתי דכיון דאינה ניקחת מיד ליד אין בו אונאה: **נכתוב כי תמכרו ממכר מיד עמיתך אל תונו.** מאי או קנה להכי כתביה למסמך קנין למיד לומר שאין נקנה עד שילא מיד זה ליד זה: **תרתי גמר מיניה.** אונאת מוכר מאו קנה אל תונו ומשיכה מדסמך מיד ללשון קנין ולא סמכיה לממכר: **כל שהכסף בידו.** פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו זה וזה ופליג ר' שמעון ואמר לא יחזור אלא מוכר: **אי אמרת בשלמא דבר תורה מעות קונות.** ומשיכה תקנתא דרבנן היא אתא ר' שמעון למימר דייני אם אמרינן חוזר במוכר דמכי מוקמת להו ברשותיה לחזור בו אם הוקרו מסר נפשיה לאצולינהו מימר אמר עדיין שכרי תלוי בהם שאם יתייקרו אחזור בי ולוקח לא מצי הדר ביה דמעות קונות אלא אי אמרת מן התורה מעות אינן קונות לוקח נמי יחזור: **אליבא דר' שמעון ודאי לא קאמינא.** דר' שמעון סבירא ליה משיכה תקנתא דרבנן היא: **כי קאמינא אליבא דרבנן.** דאמרי לוקח נמי חוזר משום דמעות אינן קונות כלל: **בשלמא לריש לקיש.** דאמר לרבנן משיכה דאורייתא היא: **היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן.** כלומר בהא פליגי והאי טעם יהבו למלתייהו דרבנן סברי משיכה דאורייתא והלכך לא שנא מוכר ול"ש לוקח מצי הדרי ור' שמעון סבר משיכה תקנתא דרבנן היא משום דנטרח בהו הלכך למוכר הוא דעבוד רבנן תקנתא דליהדר ולא לוקח: **אלא לרבי יוחנן.** דאמר לרבנן נמי משיכה תקנתא דרבנן היא: **מאי איכא בין ר' שמעון לרבנן.** כלומר במאי קמיפלגי ומה טעם נותנים לדבריהם: **כדרך שתקנו משיכה למוכרין.** לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח: **כך תקנו חכמים משיכה ללוקח.** לחזור בו בשביל אותה תקנה עצמה דנשרפו חטיך דכ"ש כי מוקמת לחזרה נמי ברשות לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומציל שאם ירצה הלוקח דליקה בהא יאמר חוזרני בי ולקמן (דף מט:) אמרה רב חסדא גבי ההוא דיהב זוזי אחמרא שמע דבעו לאינסבוה דבי פרזוק רופילא והדר ביה:

ולין

מסורת הש"ס

א) [נ"ל מרוקא. יעב"ץ], ב) מע"ש פ"א מ"ב, ג) [עדיות פ"ג מ"ב תוספתא דמעשר שני פ"א], ד) [עי' תוספות שבת סה. ד"ה לענד ותוס' עירובין לא: ד"ה שפלאו ותוס' לעיל מד. ד"ה אסימון], ה) [לקמן נד.], ו) לעיל מו: [מז.] עירובין פא: חולין פג. קדושין [כו.] כח:, ז) [לקמן נו.], ח) [אולי צ"ל ליד עמיתך], ט) [לקמן נא.], י) [לעיל מד.], כ) [לקמן מט:] לקמן דף עד. ב"ק דף עט., ל) [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה שמא], מ) [לקמן מח:].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' על אסימון ועל מעות כל"ל ותיבת ולא נמחק:

◆

גליון הש"ס

גמ' אי אמרת בשלמא. כעין זה גיטין ד' יח ע"ב:

◆

לעזי רש"י

פלדו"ן מתכת לפני שהוטבעה בה צורת מטבע.

◆

מוסף רש"י

דבר תורה מעות קונות. ראה לעיל מו ב וצרף לכאן.

◆

רבינו חננאל (המשך)

קנה דבר הנקנה מיד ליד. ור' יוחנן אמר לך מיד למעוטי קרקע דלית ביה אונאה ובין מוכר ובין לוקח תרוייהו אית להו אונאה. ומותבינן לריש לקיש תנן ר' שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה ודייקינן מינה מדקתני כל שהכסף בידו הוא יכול לחזור בו לבדו ש"מ מוכר הוא שיכול לחזור בו ולא לוקח שאם נאמר גם הלוקח אם כספו בידו ופירות לא משך יכול לחזור בו הא [לאן] צריכא למימר מכדי דמים לא נתן פירות לא משך במה יקנה פירות אלא על המוכר לבדו אמר ר' שמעון אם הכסף בידו והלוקח עדיין לא משך הפירות יד המוכר על העליונה. בשלמא אי אמרת מעות קונות וכיון שנתן הלוקח מעות קנו לו מעותיו. ומשום תקנה דלוקח שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה אוקמו רבנן הפירות ברשות המוכר עד שימשכם הלוקח משום הכי אמר ר' שמעון יכול מוכר למימר הואיל ואי מתניסו פירי לדידי מתניסו אכתי לדידי ניגהו ולא זכה בהו לוקח הלכך אי בעינא למהדר הדרנא בי אבל לוקח מאי אית ליה למהדר הא קנו לו מעותיו ומשום תקנה דידיה אוקמינהו רבנן לפירי ברשות מוכר

מטלטלין אלא לקבל מי שפרע. כל המטלטלין קונין זה את זה והוא ששמו כל אחד מהן בפני עצמו בשומא ברורה ובדמים ידועים שאם לא יעמידו כל אחת מהן בדמים ידועים לא סמכי ולא מקנו להדדי. תלמוד ארץ ישראל ר' אבא בשם רב יהודה והוא שנתן מהן באסכרוזלין קנה. כרכות של ירועות נקראת בלשון יון אסכרוזלין: **מתני'** כיצד המטלטלין קונין את המטבע משך ממנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו. נתן לו מעות ולא משך פירות יכול לחזור בו אבל אמרו מי שפרע מדור המבול כו'. אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות אם גופו קונה מעות לא כל שכן ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא תפול דליקה באונס ואי אמרינן לא קני לוקח עד דמשיך ואכתי בחזקתיה דמוכר קיימי מסר נפשיה טרח ומציל ואי לא לא טרח ומציל. וריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה שנאמר או דלחייב באונסין עד שימשוך הלוקח קשיא לריש לקיש ואמר ריש לקיש אליבא דר' שמעון לא קאמינא דודאי מעות קונות סבירא ליה כי קאמינא לתנא קמא דסבר משיכה והדרייהו המוכר והלוקח מצו הדרי כל זמן דלא משך. ואמר בשלמא לריש לקיש דאמר ת"ק סבר משיכה קונה מן התורה וכל זמן שלא משך שניהן יכולין לחזור בהן. ור' שמעון סבר מעות קונות ואם קבל המוכר מעות המוכר יכול לחזור בו ולא לוקח נמצאת חלוקתן ת"ק סבר משיכה קונה ור' שמעון סבר מעות קונות אלא לר' יוחנן דאמר ת"ק דבר תורה מעות קונות סבירא ליה ור' שמעון מעות קונות נמי סבירא ליה במאי פליגי. ופרקי' [דפליגי] בהא דרב חסדא דאמר כדרך שתקנו משיכה למוכר כך תקנו בלוקח ת"ק אית ליה דרב חסדא ור' שמעון לית ליה דרב חסדא ודייקינן מתני' דאבל אמרו כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות.

א) לגלוותא נ"ל הא דרב אשי ושמואל דחויות הן ורב"נ ורפ"פ מרבוייהו מודו בדמנא הוא דקני. ב) אולי נ"ל אין מחללין מע"ש על אסימון ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ ש"מ וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones